

ӘОЖ: 15.12.

Оспанова Г.Р.,* Ирисматова Т.М.

педагогика және психология пәнінің оқытушысы, Шымкент Жоғары педагогикалық колледжі, Шымкент, Қазақстан

педагогика және психология пәнінің оқытушысы, Шымкент Жоғары педагогикалық колледжі, Шымкент, Қазақстан

ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ – ОТБАСЫНАН БАСТАЛАДЫ

Автор корреспондент: glamorous_aida@mail.ru

Түйін: Бала тәрбиесі – қиын да күрделі процесс. Біз баламыздың тәрбиелі де өнегелі болып өсіп, өз қатарының алды болғанын қалаймыз. Бірақ баламызды осы мақсаттарға сай тәрбиелеу үшін үлкен еңбек, күш-жігер қажет екенін бәріміз білсек те, мойнымыз жар беріп, бала тәрбиесімен айналыса бермейміз. Кейін баламыз есейген сәтте, «сен маған тартпағаның, мынаны олай істемедің, ананы бұлай істемедің, ештеңеге қырсызсың» деп кінәлап жатамыз.

Еліміздің көркейіп, өркениетті елдің қатарына қосылып, халықаралық деңгейге шығуы бүгінгі ұрпақ бейнесімен көрінеді. Шығыс ғұламасының бірі болып саналатын Жүсіп Баласағұнның дастандарында отбасы тәрбиесі көп айтылады. Мемлекеттің беріктігі тек ел билеуші қайраткерлерге әділ заңға, күшті әскерге ғана емес, әр отбасының беріктігіне байланысты екендігін сипаттайды.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Еліміздің болашақта гүлденуі бүгіннен басталады» баяндамасында отбасының беріктігі, жұбайлардың бір-біріне, ең бастысы, балаларының алдындағы жауапкершілігі де көп нәрсеге байланысты.

Кілттік сөздер: отбасы, тәрбие, құндылық, ар-ұят, педагогика

Отбасы – адамның өте маңызды, өте жауапты жанұясы, себебі отбасы адамға бақыт, толық мәнді тыныс-тіршілік әкеледі. Отбасы қоғамның құрылымның кіші тобы, алғашқы ұясы. Отбасының негізгі міндеті – тәрбиелеушілік міндет. Баланы өмірге әкелгенмен, оны әлеуметтік-мәдени ортаның құндылықтарын қабылдаттыру, ата-бабаларымыздың тәрбиесін жас ұрпаққа жеткізу, бойына сіңірту, балаларын өздерін қоршаған ортаға және қоғамға пайдалы азамат етіп өсіру- әке-шешенің ең маңызды міндеті. Ата – ана баланы туғанынан жүріп-тұруға, үлкендерді құрметтеп сыйлауға, өз міндеттерін таза атқаруға, еңбекті құрметтеуге, қоршаған табиғатты сүйуге тәрбиелейді. Бұл қоғамның алдындағы әке-шешесінің абзал борышы. Балаға дұрыс тәрбие беру – ата-ананың моральдық қана емес, заң жүзіндегі міндеті. Бала жас кезінен көргенін істейді, сондықтан балаға үлгі болуға тырысқаны жөн. Бала әке-шешесінің перзенті, ұрпағы, қуанышы. Қазақ отбасында әке-шеше – жанұя ұстаздары болады. Бала ата-анасынан ақыл-ой, адамгершілік, әдептілік, ар-ұят, ана тілін ұлттық сананы сіңіреді. Отбасы тірегі – тіл. Тіл кез келген ұлттық мақтанышы, ұлттық белгісі. Тіл – халықтың тарихы, тіл ұлттың қазына, тіл – біздің намысымыз, байлығымыз. Тіл сөйлеу ғана емес, өмір сүрудің құралы. Әр ұлтты өркендететін, әр халықтың өзінің ана тілі, тарихы, мәдениеті бар. Ана тілі – өткен өмір, бүгінгі – шындық, ертеңгі – өрісті болашақ. Қазақстанның болашағы қазақ тілінде жатыр. Жас ұрпақтың ана тілін құрметтеуі, дәріптеуі отбасы тәрбиесінен бастау алады.

«Тәрбие басы – тал бесік» деп қазақ халқымыз бекер айтпаған. Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие керек. Әл-Фараби ағамыз айтқандай «Тәрбиесіз білім – адамзаттың қас жауы, апаты». Халқымыз қашанда бала тәрбиесіне ерекше мән берген. Сәби дүниеге келгеннен бастап, оның өсіп, дене бітімінің дұрыс қалыптасуына, ақыл-ойының жетілуіне назар аударған. Шыр етіп туған күннен бастап тәрбиенің негізін қалаған халық ұрпақ

тәрбиесіне ерекше мән берген. Сәбидің жүріп, сөйлей бастағанынан әдепке, мәдениетке баулу, жақсыдан үйренуге, жаманнан жиренуге тәрбиелеу отбасынан басталар мақсатты халықтық педагогикалық заңдылығы. Балаға үнемі әдептілік тәрбиесін беру арқылы оларды дұрыс жолға бағыттау өмір заңы. Бала өсе келе көп нәрсеге үйренеді, халқының, ұлтының кім екенін айқын түсіне бастайды, отаншылдық сезімі арта түседі. Кіндік қаны тамып, туып өскен мекенін, табаны тиіп тұрған топырағын аялауға бастайды.

Қазақ жері – қазақ даласы! Қандай керемет, қандай шуақты ұғым! Жаныңа жүрегіннен де жақын, ыстық... Халықта «Балаңды өз тәрбиенмен тәрбиеле, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген мақал бар. Жан-жақты мәдениетті тұлғаны тәрбиелеу отбасынан басталады. Қазақ халқы балаға тәрбие берудің өзіндік әдет-ғұрып дәстүрлерін жинақтады. Әділдік, адалдық, имандылық, адамшылдық, байырмалдық, шыдамдылық, парасаттылық, қамқорлық, кеңпейілділік т.б. адамның рухани-моральдық нормаларын бала жанына сіңіре білді. Домбыраның, қобыздың, сазсырнайдың сиқырлы да сазды үнімен, айтыс, терме өнері, ән әуендері, ертегілер, жұмбақтар, жаңылтпаштар, аңыз-әңгімелермен тәрбиелей білген.

Сондықтан халық педагогикасынан нәр алып, бала ата-баба өсиеттерін сіңіріп, салт-дәстүрлерді біліп, халық қамын ойлайтын, тілін, дінін терең біліп, өз ұлтын, өзге ұлтты сыйлай білетін білімді етіп тәрбиелеу ата-ананың басты мақсаты. Ұлттық тәлім-тәрбиеде тәрбиеленген, ата-дәстүрімізді, ұлттық тіліміз бен дінімізді сақтайтын, рухани құндылықтарды құрметтейтін, ұлттық рухын ұстайтындай ұрпақ - әр отбасының мақтанышы.

Мектептерде бұл халық педагогика тағылымын танытатын оқулықтары молынан енгізілуі жөн. Сондықтан балаларға білім беруде ұлттық тәрбие дәстүрлерін басшылыққа алу – басты талап.

Адамға ең бірінші білім емес, рухани тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның барлық өміріне апат әкеледі...”(Әл-Фараби) – дегендей балаға әуелі білімнен бұрын, тәрбие берілуі тиіс.

Бала тәрбиесі туралы сөз ете қалғанда «Алты айлық баласын тәрбиешіге әкелген ата-анаға, сіз балаңыздың 1,5 жыл тәрбиесін өткізіп алдыңыз, баланы іштен тәрбиелеу керек» деген еврей халқының мысалын келтіріп жатамыз.

Бала тәрбиесі – қиын да күрделі процесс. Біз баламыздың тәрбиелі де өнегелі болып өсіп, өз қатарының алды болғанын қалаймыз. Бірақ баламызды осы мақсаттарға сай тәрбиелеу үшін үлкен еңбек, күш-жігер қажет екенін бәріміз білсек те, мойнымыз жар беріп, бала тәрбиесімен айналыса бермейміз. Кейін баламыз есейген сәтте, «сен маған тартпағансың, мынаны олай істемедің, ананы бұлай істемедің, ештеңеге қырсызсың» деп кінәлап жатамыз.

Еліміздің көркейіп, өркениетті елдің қатарына қосылып, халықаралық деңгейге шығуы бүгінгі ұрпақ бейнесімен көрінеді. Шығыс ғұламасының бірі болып саналатын Жүсіп Баласағұнның дастандарында отбасы тәрбиесі көп айтылады. Мемлекеттің беріктігі тек ел билеуші қайраткерлерге әділ заңға, күшті әскерге ғана емес, әр отбасының беріктігіне байланысты екендігін сипаттайды.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Еліміздің болашақта гүлденуі бүгіннен басталады» баяндамасында отбасының беріктігі, жұбайлардың бір-біріне, ең бастысы, балаларының алдындағы жауапкершілігі де көп нәрсеге байланысты. Ата-аналар балаларына, ал балалары ата-аналарына қамқор болуға тиісті деп атап өткен.

Әдебиеттер тізімі

1. Батурина Г.И. Кузина Т.Ф. Народная педагогика в современном учебном воспитательном процессе. Москва, 2003. 215 б.
2. Беркімбаева Ш.К. білім алушыларға ұлттық тәрбие берудің педагогикалық мазмұны, Алматы, Этнопедагогика №1, 2005, 12-15 б.

3. Құрсабаев М.Қ. Білім алушылар ұйымында ұлттық тәлім тәрбие жүйесін кешенді пайдаланудың жолдары// Вестник университета «Қайнар» № 4/1, 2005. 11 б.
4. Ұлттық тәрбиенің нәтижелерін тексеру жолдары// Қожахметова К.Ж. Мектеп директорының тәрбие ісі жөніндегі орынбасары (оқу құралы). Алматы: Әлем, 2000. 89 б.
5. Поляков С.Д. Технологии воспитания, Москва, Владос, 2003. 129 б.

Аннотация

В статье рассматриваются проблемы семейного воспитания как основного института формирования личности. Необходимость исследования процесса семейного воспитания в данном контексте продиктована объективными условиями развития современного казахстанского общества, которое является многофункциональным по своей социально-политической структуре.

Abstract

In this research we looked throw the upbringing in the family like a basic institute of forming of humanity. We need searching of role process upbringing in the family , how it's impossible in our society .Improving upbringing in the family of Kazakh society it's necessary in our social-political structure.